

האיחוד

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נטילת ידיים (יח)

כב' אב תשע"ט 1287 (שנה כז')

ההפטר: "ותאמר ציון"
(ישעיה מט)

פרשת עקב – שבת מברכי

ראש חודש אלול יחול א"ה בשבת הבאה וביום ראשון מולדו לביל שבת בשעה 18:06 ו-4 חלקים

"כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (יח, 21)

"כי על כל מוצא" – אם יתבונן האדם היטב על כל פעולה שעושה וידע כי היא על פי ה', שכן נגזר עליו מלמעלה, "יחיה האדם" – זה יתן לו כוח עמידה וחיות להיות בשלווה ובמנוחה הנפש ללא חרדות ודאגות וישליך על ה' יהבו, מתוך ידיעה כי הכל מאיתו יתברך לטובה ולברכה.

"ושמרת את מצות ה' אלוךך ללכת בדרכיו וליראה אותו" (יח, 21)

לומדים אנו מכאן שהדרך היחידה להגיע ליראת ה' היא ע"י שמירת המצוות וההליכה בדרכי ה', כי בלי שמירת המצוות לא יוכל האדם להגיע לזאת, כמאמר חז"ל במשנה באבות (בא): "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד", ולא כפי שישנם שטועים וחושבים שהדרך להגיע ליראת ה' היא רק ע"י סיגופים ותעניות מבלי להתייגע ולעמול בתורה, אלא אדרבא העיקר הוא לימוד התורה ודקדוק ההלכה ושמירת המצוות שהם המפתח הבלעדי ליראת ה'.

"והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי..." (יא, 1)

אומר ה"שפת אמת": "והיה" – לשון שמחה, כפי השמחה והשתוקקות של האדם אל המצוות כך הוא זוכה לשמוע, להשיג ולקיים. וזה שכתוב: "והיה אם שמוע" – אם תקבל את המצוות בשמחה, על ידי זה "תשמעו" אל מצותי" – תזכה לקיימן בשלמות.

סטירה מצלצלת (אנשים מספרים על עצמם 10-ר' חיים וולדר)

מעשה שהיה

עבדתי במשך עשרות שנים במוסד טיפולי ידוע בארץ בו חוסים ילדים אוטיסטים ומוגבלים בכל הגילאים, עם אין ספור בעיות. חלקם נמצאים באופן אקסטרני וחוזרים מדי יום הביתה בהסעות וחלקם המוסד הוא הבית שלהם, כשההורים מגיעים מידי פעם לבקר.

למוסד שבו עבדתי היו קשיים תקציביים, היה בו פחות כוח אדם משצריך וגם היעדר תקציב לאבזרי נוחות בסיסיים. הצוות שהיה מסור ומצפוני עשה מלאכתו נאמנה אך היה נאלץ להתמודד מול התקציב המצומצם שהנהלה העמידה לרשותו, וגם אם הנהלה עשתה ככל יכולתה היא לא הייתה מקצועית דיה, כדי להתמודד ולפתור את הבעיות שצצו בשטח, דבר שנבע מחוסר גישה וידע לסוג הבעיות שצריך לפתור. דבר זה גרם למתח מתמיד בין אנשי הצוות שלחמו לטובת החוסים להנהלה שדחתה רעיונות ובקשות לשיפור ויעול, אם מתוך חוסר תקציב או מתוך אי הבנה. בין אנשי הצוות הייתה אישה צדיקה ועדינת נפש, שפרה שמה שמסרה את נפשה למען החוסים, ופעמים רבות רכשה מכיסה מוצרים בסיסיים כתנורי חימום שהנהלה לא אישרה. אנו הערכנו את פועלה אך הנהלה העריכה זאת פחות וראתה בה גורם מתסס נגדם אך אנו ידענו שהמילה "נגד" לא נמצאת בלקסיקון שלה. היא פשוט דאגה באמת ובתמים לילדים, התוצאה הייתה שהנהלה עשתה הכל כדי לגרום לה לעזוב מעצמה... אנו ראינו זאת ושתקנו מתוך חרדה לפרנסתנו. יום אחד הודיעה הנהלת המוסד שנדיב גדול מאד עומד

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב *שעון קיץ* סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:46-8:48

יציאת ש"ר: 8:36

יציאת שבת: 7:47

כניסת שבת: 6:57

ס) כגון: שחוכך ידיו בכותל, בסדין, במפה או בבגדיו (הלכה כדורה ס"ט).

ח. הנטילה היא רק ביד שנגעה במקומות המכוסים ואינו צריך ליטול את שתי ידיו [א"כ נגע עם שתייהם] (לקו"י סי' ד ס"ז).

החולץ נעלו

ט. הנוגע בנעליו בידיו בין אם כשהוא חולץ או נועל ובין אם סתם נגע בנעליו צריך ליטול ידיו לאחר מכן (שו"ע אורח סי' ד ס"ח, משנ"צ ס"ק מה, ב"ח"א ש"א תולדות סי"ז).

הטעם: העיקר לנטילה זו משום נקיות (ב"ח"א ש"א, שעי תשובה אור"ח סי' ד ס"ק כ), היינו מפני שמהלך בהם ע"ג הקרקע שיש בה טינוף ולכלוך (אוינו אש על ב"ח"א לגר"א בן חיים פ"י תולדות ס"ק עז) ויש אומרים שהטעם משום רוח רעה השורה על הקרקע ונדבקת בנעלים (עיין הלכה כדורה סי' ד ס"ג וס"ק כז בדיוק הלכה, ולקו"י סי' ד ס"מ), ש"מ יצי"א ח"ה אור"ח סי' א אות ד, ש"ע הכז בעל התניא סי' קכח ס"כז).

אם חלץ או נעל את נעליו מבלי לגעת בידיו אינו צריך ליטול [=לרחוץ] (עיין מגן אברהם ס"ק יט, משנ"צ ס"ק מה, ב"ח"א ש"א תולדות סי"ז, הלכה כדורה ס"ג, ולקו"י סי' מה).

י. אם נגע בנעליו אף שאינם על רגליו צריך ליטול ידיים (הלכה כדורה ס) וכן הנוגע בנעלים של אחר צריך ליטול (הלכה כדורה ס, כה"ח ס"ק עא).

יא. הנוגע בנעלים חדשים בפעם הראשונה או המודד נעלים חדשות ונגע בהם אינו צריך ליטול ידיים (ב"ח"א ש"א תולדות סי"ז, כה"ח ס"ק עא, הלכה כדורה סי' ד ס"ג, ולקו"י סי' מה, פסקי תשובות סי' ד ס"כז). [אך כשמוריד את נעליו הישנות כדי למדוד את החדשות ונגע בנעליו הישנות צריך ליטול מצד נגיעה בנעלים הישנות] (ד.ע.).

יב. הנוגע או קושר את שרוכי הנעלים בלי לגעת בנעלים עצמם אינו צריך ליטול ידיים (ולקו"י סי' מה, הלכה כדורה ס, עיין פסקי תשובות סי' ככז). וכן הנוגע בגרביים נקיות שעל רגליו ואין בהם זיעה וזוהמה אינו צריך ליטול ידיים (ולקו"י יוסף ס).

יג. כהנים העולים לדוכן לברכת כהנים וחולצים נעליהם קודם העלייה, כשחוזרים לנעול אותם אם נגעו בנעליהם צריכים ליטול ידיהם להמשך התפילה (הגר"א סי' קכח ס"ז).

כאן המקום להעיר ולעורר את גבאי בתי הכנסת שירכשו "כף לנעילת נעל" ויניחוה ליד ההיכל כדי שהכהנים לא יצטרכו לגעת בנעליהם בעת שנועלים אותם אחרי ברכת כהנים (ד.ע.).

יד. אין חילוק לגבי סוג הנעלים שנוגע שמצריך נטילה: בין נעלים סגורות בין נעלי בית, בין מגפים, בין עשויות מעור או מפלסטיק וכדו' (ולקו"י סי' מה-ג, פסקי תשובות ס"כז).

טו. נטילה לנוגע בנעליו היא משום נקיות ומספיק שירחץ ידיו תחת ברז מים פעם אחת (ב"ח"א ש"א תולדות סי' ח) מכל מקום כוון שיש חוששים גם משום רוח רעה נכון להחמיר ליטול [לרחוץ] ידיו תחת ברז מים שלוש פעמים לסירוגין (הלכה כדורה ס"ג, פסקי תשובות סי' ד ס"כז).

הנוגע ברגלו

טז. הנוגע ברגליו [באזור כף הרגל והאצבעות] כשהם חשופות צריך ליטול ידיו לאחר מכן (ש"ע אור"ח סי' ד ס"ח).

הטעם: לנטילה משום נקיות (ב"ח"א תולדות ש"א סי' ח, מחזיק דרכה להחיד"א סי' ד ס"ו, משנ"צ סי' ד ס"מ) היינו משום מלמולי זיעה שעליהם (ע"פ ש"ע ס"כ) שיכולים ח"ו להזיק (ש"ע יו"ד סי' קטז ס"ד) ונכון להחמיר לחוש גם משום רוח רעה השורה על הרגלים (ש"מ רב פעלים ח"ב ח"א אור"ח סי' שאלה ג לב"ח, ש"מ תורה לשמה לב"ח סי' ד, כה"ח ס"ק עג, הליכות עולם לנש"ל עובדי יוסף ח"א עמ' לו-לה, הלכה כדורה סי' ד ס"ג, ולקו"י סי' ד ס"ג).

הסבר: לרוח רעה ששורה על הרגלים – כל פעם שאמרנו ששורה רוח רעה על הידיים היא שורה גם על הרגלים אלא שניתן להסירה מעל הידיים ע"י נטילת ידיים אבל מהרגלים לא ניתן להסירה, כשבית המקדש היה קיים ניתן היה להסירה. בימינו היא שורה בתמידות ברגלים וכשנוגעים בהם הרוח רעה עוברת לידיים ולכן צריך ליטול את הידיים (ב"ח"א תולדות ס"א והוצא גם כהליכות עולם ה"כ).

ז. אם היו רגליו רחוצות ונקיות כגון: לאחר המקלחת ונגע בהם בידיו, ראוי להחמיר ליטול ידיו לאחר מכן (כה"ח ס"ק עג, הליכות עולם ס, הלכה כדורה ס, פסקי תשובות סי' ד ס"ג).

הטעם: משום רוח רעה ששורה על הרגלים ולא ניתן להסירה (ס).

יח. נטילה זו שהיא משום נקיות מספיק לרחוץ ידיו תחת הברז פעם אחת (ב"ח"א ס) מ"מ מאחר ואנו חוששים גם לטעם של רוח רעה לכן נכון לרחוץ ידיו תחת הברז שלוש פעמים לסירוגין (הלכה כדורה ס, הליכות עולם ס, ולקו"י סי' ס"ג).

יצא לאור בס"ד "סדר הפרשת תרומות ומעשרות" העבועי עם המחשה בתמונות של כל הליך ההפרשות והנוסח שאמרים בהתייחסות לפתרון כל הבעיות שקשורות לתרומות ומעשרות ניתן להשיג בט: 08-8644452

בס"ד הוקם אתר לעלון www.alonhaihud.co.il שם ניתן להוריד את טבלת הברכות הצבעוני, לוח לבדיקת דגים מתולעים הצבעוני, סדר הפרשת תרומות ומעשרות הצבעוני וגם עלונים שיצאו בשנים האחרונות לפי פרשות או לפי נושאים לפרטים טל: 08-8644452 או במייל: haihud.ashdod@gmail.com

להגיע וכי הם מקווים שירים תרומה נכבדה למוסד. הצוות הונחה לקשט את קירות המוסד ולהכין את החוסים שירשימו את הנדיב ופמלייתו... היום הגדול הגיע וכולם המתינו לבואה של הפמליה. ואכן הם הגיעו ועשו סיוור במוסד, ואז הגיעו לחדר האוכל וחלפו על פני הילדים. היו כמה נאומים, ואז בלי הכנה החליט הנדיב להתקרב ממש אל הילדים, הוא עבר אחד אחד ושאל: "איך קוראים לך?", אף אחד לא ענה לו וחלקם אף הגיבו בעצבנות מפני שאלה ילדים שקשה להם להתמודד עם שינוי שגרה ופרצופים זרים. ואז הוא ניגש לנער בן 14 שעליו הייתה אחראית שפרה. הוא שאל אותו: "איך קוראים לך?" ופתאום זה קרה הנער הפליק לו סטירה מצלצלת, לא היה מי שלא שמע וכולנו עצרנו את נשמתנו, הנער לקח את המשקפיים הזוהבים והיוקרהיים של הנדיב ההמום ושבר אותם לשניים. איני יכולה לתאר את מה שקרה שם, המנהל הראשי מיהר ורץ אל הנדיב, הרחיק אותו מהילד וצעק לשפרה: "תיקחי אותו מכאן מיד", ואחר כך הוביל את הנדיב ומישהו אסף את משקפיו השבורים לרסיסים. ברור היה לכולנו שתרומה לא תצא מכאן, מה ששאלנו את עצמנו מה יהיו ההשלכות למעשה לגבי המוסד ובפרט לשפרה. אבל שפרה, הייתה עסוקה בלהרגיע את הנער, לשיר לו איזה שיר כאילו לא עשה מה שעשה כעת. היא הייתה ממוקדת בתפקידה, הרגשנו שזה מוגזם, כי עם כל הכבוד לילד הוא עשה משהו בעייתי ואולי הדבר הנכון היה להוציאו ולהרגיעו במקום אחר... הנדיב הביט עליה ועליו ולא אמר מילה. האירוע התפוצץ, חברי ההנהלה ליוו את הנדיב הפגוע, גם הפמליה נבלעה במכוניות לא לפני ששיגרו מבטי איבה למנהל ועזבו את המקום בלילת צמיגים רועשת. המנהל רץ לחדר האוכל, שפרה הייתה שם עדיין עם הנער, "את עוד פה? תיקחי את החפצים שלך ותלכי מכאן!" שאל. שפרה הביטה בו המומה, דמעה זלגה מעיניה ואחריה עוד דמעות רבות. היא לחשה לנער: "בוא אקח אותך לחדר" והחלה ללכת אתו, "הרסת לי עבודה של חצי שנה", צעק אחריה, "כדי להביא את הגביר הזה הייתי צריך להשקיע הון, כעת הכל הלך לטמיון, את והשטיוות שלך!". הרגשנו עצב נורא ומועקה קשה, ראינו אותה לוקחת את התיק והולכת בשתיקה וידענו שהלב של המוסד פשוט קם ועזב בבושת פנים. חלפו ימים, שקט מתוח שרר כולנו חיכינו להודעה על צעדי צמצום או סגירה ומה שבטוח ידענו שכל תקוותנו שהמצב ישתפר נגזר. אבל ביום שלישי, פתאום הגיע רכב שרד למוסד, ממנו יצא הנדיב, הוא נכנס מלווה בעוזר אחד וביקש לדבר עם הצוות. כולנו הוזעקנו, הושיבו אותו בראש השולחן והוא אמר: "איני יודע מה אתם יודעים עלי, אני אמנם תורם אך למס' מצומצם של מוסדות ולא מהסוג הזה... ידעתי שאני בא לכאן כי אני חייב טובה למישהו, סיריתי כאן ולא נעים לי לומר זה לא עשה לי כלום, חדרים וקישוטים לא עושים עלי רושם. כשהגעתי לילדים קצת ריחמתי והתכוונתי להרים תרומה חד פעמית קטנה. ואז התקרבותי לילד ההוא, לא יודע מה ניסיתי לראות בעיניו ואז חטפתי את הסטירה הכי חזקה שחטפתי בחיים שלי וגם את המשקפיים הוא שבר לי, ראיתי את הבהלה של כולם, את הכעס של המנהל ויכולתי להבין אותו, הנער הרס את תקוותי, מה שהפליא אותי בכל הבלגן הזה היה התגובה של המורה שלו. בכלל לא עניינו אותה החשבונות מסביב, היא הייתה מרוכזת בנער כדי להרגיע אותו, לא הייתה בה טיפת כעס, רק היא ואני הבנו אחרת את הסיטואציה. הסטירה הזו גרמה לי ועזוע כשהכאב הפיזי היה טפל, הסטירה הזו עוררה אותי להבין שלילד הזה יש הורים שעם זה הם מתמודדים 365 יום בשנה, 30 יום בחודש, 7 ימים בשבוע, 24 שעות ביממה, הם יתנו לו הכל וכל מה שיקבלו ממנו זה סטירות. פתאום הבנתי שהמוסד מתחלק עם ההורים בסטירות ובהתמודדות, איך ידעתי? פשוט ראיתי את המורה וידעתי. נסעתי הביתה והייתי נסער, נגעתי בלחי הכואבת והרגשתי שהנשמה שלי היא זו שכואבת, ואז נזכרתי במורה ההיא שדאגה כל כך ופתאום התחלתי לבכות בכי מר, ובתוך הבכי הזה ידעתי שאני הולך להפוך את המוסד הזה למקום המפואר ביותר שיוכל להעניק לילדים הללו את כל מה שהם צריכים, שזה צוות גדול יותר, חדרי טיפולים מתקדמים, ביגוד ומיטות, מטבח ומזון משובח, באתי לכאן עם צ'ק של כמה מיליוני שקלים אך יש לי תנאי אחד", הוא עצר וכולנו עצרנו את נשמתנו. "אני מבקש שהמנהל ימנה את המורה ההיא כאחראית לשינוי הזה, שהיא תגיד לאנשים שלי על מה צריך להוציא את הכסף, אני פשוט סומך עליה.... אני אתן לה יד חופשית כמוכן אם ההנהלה תסכים...." אגב איפה היא? הייתה שתיקה מביכה באוויר, המנהל אמר: "היא בחופשה היום, אשמה אם מישהו יבקש ממנה להגיע לכאן". התנדבתי ומיהרתי להתקשר אליה: "שפרה תשמעי, את חייבת להגיע לכאן", "אבל פיטרו אותי" השיבה, "אני יודעת, אבל שלא תשאלי מה הולך כאן, הנדיב ההוא הגיע

והוא רוצה לתרום אבל מתנה את זה בכך שאת זו שתחליטי לאן הכסף ילך, בבקשה, בואי", "אני אבוא" היא אמרה ואני חזרתי לחדר הצוות והודעתי שהיא בדרך. ואז החל הדיון וכל אחד מאנשי הצוות הציע את רעיונותיו, ואז אמר הנדיב: "אתם יכולים להיות רגועים, הצ'ק שנמצא בידי יכסה פי כמה וכמה ממה שביקשתם אבל אני מאד מבקש שתסכימו להפקיד את ההחלטות בידי המורה ההיא", "שמה הוא שפרה", אמרתי, "שפרה, שם מאד מתאים, אחת מהמילדות העבריות שדאגה לילדים חסרי ישע, מאד מתאים". היא הגיעה, מנהל המוסד יצא לקראתה והתנצל עמוקות, הנדיב אמר לה דברי שבח רבים לפתע עצר כשדמעות ניקו בעיניו וכן בעיני הצוות. כשסיים אמרה: "אני מסכימה, בתנאי שמנהל המוסד יסכים לכך", "בוודאי, בשמחה רבה", אמר. ואז היא אמרה: "אני מתנצלת בפניך על הסטירה ההיא, טוביה לא היה מודע למה שהוא עושה, וכל פעם שאני מקבלת סטירה אני מרגישה שמשמים נותנים לי לטיפה, הסטירה שאתה קיבלת הייתה שווה לכמה לטיפות טובות, אז אתה ממש יכול להיות מרוצה", כולם צחקו צחוק שהפשיר את האוירה. עברו מאז שנים רבות, המוסד הפך לאחד המובילים, הנדיב ובני ביתו רואים בו את הבייבי שלהם והם מתעניינים בו באופן אישי. ואם פעם חשבתם שסטירה היא דבר גרוע, אולי כעת תשנו אם דעתכם, לפעמים אנו זקוקים לאיזו סטירה שתעיר לנו את הנשמה.

פִּינֵת הַחֵלְכָה

א. אלו המצבים שצריך ליטול ידים במים: היוצא משירותים, היוצא מהמקלחת, הנוטל [קוצץ] ציפורניו, החולץ נעליו, הנוגע ברגלו, החופף ראשו ויש אומרים אף ההולך בין הקברים, מי שנוגע במת, המנקה כינים, המשמש מיטות, הנוגע בגופו [בחלקים המכוסים] בידו [ש"ע לור"ס סי' ד ס"ה] וכן המספר שערות ראשו [ש"ע סי' ט]. דינים אלו הם בין לאיש ובין לאשה [ולקוי"א לור"ס סי' ד ס"ה] פסקי תשובות סי' ד ס"ה] ויש לחנך את הקטנים לכך [פסקי תשובות שם, ולקוי"א סי' ד ס"ה] עמ' תו הערה (ד). י"ש שסיבתם הוא משום רוח רעה ויש שסיבתם משום נקיות [בנ"ח ש"א תולדות סי' ז] שיפורטו בהמשך:

הנוגע בגופו
ב. הנוגע בגופו בידו במקומות המכוסים צריך ליטול ידיו[ש"ע סי' ד ס"ה כ"א, משנ"ב סי' ק"ק נו , כה"ס סי' פה] .
הטעם: לנטילה זו משום נקיות [כן ל"ס סי' ד ס"ה תולדות סי' ז] היינו משום מלמולי הזיעה [ש"ע שם סי' כ"א] כמבואר בשולחן ערוך [ש"ע יור"ד סי' קנז ס"ד] שצריך להיזהר מזיעת אדם, שכל זיעת אדם היא סם מוות חוץ מזיעת הפנים [משנ"ב סי' ד ס"ק נב, כה"ס סי' ד ס"ק לו].
ג. בכלל המקומות המכוסים בגופו נכללים:

***בריעותיו** – מן המרפק ומעלה [ש"ע סי' כ"א, משנ"ב סי' ק"ק נד] אבל ביד שמניח בה תפילין מעל המרפק היינו מעל המקום שמניח את תפילין של יד ולמעלה [בנ"ח ש"א תולדות סי' ז] הלכה כדוכה ס"ס, עיין ולקוי"א סי' ס"ט] ובמקומות שרגילים ללכת בשרוולים קצרים, השטח המכוסה נחשב מעל המקום שרגילים לגלות בזרועותיהם [הלכה כדוכה סי' ד ס"ס] ונשים שרגילות לכסות זרועותיהן עד כף היד, עד מקום זה נחשב מכוסה [בנ"ח ס"ס].

***רגליו**– שוק וירך הם בכלל המקומות המכוסים [ש"ע סי' כ"א] וכן ילדים ומבוגרים שרגילים ללכת במכנסים קצרות אעפ"כ נחשבים כמקומות המכוסים אף לגביהם [הלכה כדוכה שם, ולקוי"א שם סי' ס"ו] .
ד. חובה קדושה על המורה\מלמד להזהיר את התלמידים הקטנים על נקיות ידיהם שלא לנגוע במקומות המכוסים או ברגליהם כשהם במכנסים קצרות בזמן לימוד תורה או תפילה, כדי שיתפללו וילמדו בטהרה ונקיות.

תלמידים קטנים הנוגעים באמצע הלימוד ברגליהם החשופות אין להצריכם ליטול ידים בכל פעם משום ביטול תורה, ולכתחילה המורה\מלמד יאמר להם לנקות ידיהם "במילי דמנקי" [כגון: במגבת, בנייר טישו, או בבגדיהם] [ולקוט יוסף סי' ד ס"ו].

ה. נגע בתינוק במקום שדרך אנשים גדולים לכסותו ואצל תינוק הוא מגולה כגון: שהתינוק לובש בגד קצר, אין צריך ליטול ידים, אבל נגע במקום המכוסה אצלו כגון: בבטנו, המחמיר ליטול ידיו תבוא עליו ברכה [ש"ע לו ל"ז] לגנ"ב לנ"ב שאלו ח"צ פ"מ סי' ז , פסקי תשובות סי' כג].

ו. אם התרחץ במקלחת וכשיצא נטל ידיו ואח"כ נגע במקומות המכוסים אינו צריך ליטול ידיים.
הטעם: מאחר והתרחץ אין לו זיעה במקומות המכוסים [כה"ס סי' ד ס"ק פה, הלכה כדוכה סי' ד ס"ס, ולקוי"א סי' ד ס"ס].

ז. נטילה משום נגיעה במקומות המכוסים היא משום נקיות ולכן מספיק שירחץ ידיו תחת ברוז מים פעם אחת [ולא צריך כלל] [בנ"ח תולדות סי' ז, הלכה כדוכה עמ' לה-לו] אך אם אין לו מים [ש"ע סי' ד ס"כ] או יציטרך להתבטל מלימודו כדי לחפש אחר מים [ולקוי"א סי' כ"א] די בנקיון "במילי דמנקי" [ש"ע שם, ולקוי"א